

# Feminisme en religie: twee geloven op een kussen?

*Genderlezing 2003*

**Dinsdag 18 november 20.00 uur**  
**(zaal open: 19.30 uur)**  
**De Balie te Amsterdam**

Met:

Inez van der Spek

Chia Longman

Anne-Claire Mulder, moderator

Religie in het algemeen, maar vooral de islam wordt in publieke debatten vaak beschouwd als bedreigend, ondemocratisch en onmodern. De positie van vrouwen vormt vaak het brandpunt van discussie. Keer op keer blijkt dat genderissues het debat over religie tot een politiek debat maken. Voor zover seculiere feministen deelnemen, lijken zij vooral het standpunt in te nemen dat de vrijheid van godsdienst niet zwaarder mag wegen dan de vrijheid van meningsuiting.

In Nederland werd Ayaan Hirsi Ali een van de bekendste pleitbezorgers van de emancipatie van moslimvrouwen. In haar ogen zijn feminisme en vrouwenemancipatie en religieus-zijn onvereenigbaar. Op de elektronische Feminisme-lijst werd hevig gediscussieerd over haar stellingnames. De vraag hoe houdbaar deze oude tegenstelling is, die (al) verdedigd werd in het feministisch verzet tegen het christelijk erfgoed, is door de huidige ontwikkelingen in binnen- en buitenland echter opnieuw actueel geworden.

Dit bleek al tijdens de vorige Genderlezing in oktober 2002, over de verhouding tussen het persoonlijke en het politieke. Toen werd duidelijk dat religie niet alleen tot het persoonlijke hoort, maar ook heel politiek is; dat juist in het religieuze het persoonlijke en het politieke elkaar heel dicht raken. Zo beschouwen religieuze feministen, of ze nu uit de christelijke of uit de islamitische traditie komen, religie als een positieve kracht, niet alleen in haar persoonlijke leven, maar ook in haar politieke stellingnames.

Alle reden dus om de komende Genderlezing te besteden aan de verhouding tussen religie en feminisme. Hoe valt de plaats van religie in de huidige Nederlandse maatschappij te denken? Waar komt die tegenstelling tussen feminisme en religie vandaan? Hoe valt er vanuit een feministisch perspectief te denken over religie in het persoonlijke en politieke leven? Deze vragen zullen aan de orde komen in de Genderlezing 2003.

Volgens Inez van der Spek is religie in Nederland weer in opkomst voor zover het gaat om buitenkerkelijke weekendactiviteiten. De afkeer van of de vervreemding ten opzichte van de traditionele godsdiensten is onmiskenbaar. Maar met name onder (witte) hbo- en academisch geschoolden lijkt het bon ton om op zoek te zijn naar de 'spirituele dimensie van je bestaan' of minstens om kleur te bekennen als 'ietsist'. Dat is iemand die gelooft dat

er toch 'iets' groters moet zijn dat het menselijk bestaan zin geeft. Vooral als de dood van een naaste zich aandient, dringt de hunkering naar 'iets' zich op. Het ingewikkelde meervoudige bestaan in de 21ste eeuw produceert bij velen een diep verlangen naar heelheid. Een verlangen dat minstens drie dimensies heeft: heelheid als een continuïteit in de eigen biografie, heelheid als het deel uitmaken van een gemeenschap, en heelheid als opgenomen zijn in een groter kosmisch of spiritueel geheel.

Is het mogelijk dat het ongemak, de irritatie of de nauwelijks verholde agressie van de inheemse, geestelijk nogal ontheemde bevolking ten opzichte van de moslims in Nederland te maken heeft met allerlei projecties rond dit verlangen naar heelheid? Door de druk van de omstandigheden zijn moslims zich de laatste jaren nadrukkelijker gaan manifesteren als een gelovige gemeenschap. Zowel het behoren tot een religieuze gemeenschap als het zichtbaar en publiekelijk vorm geven aan je geloof leveren in het geïndividualiseerde en gesecculariseerde Nederland weinig begrip op. En al helemaal worden religieuze praktijken in de openbare ruimte als problematisch ervaren als het geëmancipeerde moslima's betreft; verwarring en ergernis zijn dan troef.

In het westen kunnen we tot voor kort spreken van een antithese tussen feminisme en religie, met een zekere marginalisatie van de studie van religie binnen genderstudies tot gevolg. Aan de hand van een casestudy over orthodox-joodse vrouwelijke religiositeit zal Chia Longman beargumenteren hoe een antropologische benadering van gender en religie kan bijdragen tot een nuancering van de vermeende tegenstelling tussen feminisme en multiculturalisme. Door die tegenstelling te kaderen in een veel breder spanningsveld van universalisme versus relativisme binnen feministisch onderzoek, wordt aangetoond hoe religie zowel als instrument van onderdrukking, als een bron van emancipatie van vrouwen kan fungeren. Hedendaagse feministen dienen het

politiek en persoonlijk gebruik van religie door vrouwen dan ook serieus te nemen.

**Inez van der Spek** (1958) is theologe en letterkundige en verbonden aan Luce, Instituut voor Theologische Vorming te Utrecht.

**Chia Longman** (1972) promoveerde in 2002 in de vergelijkende cultuurwetenschappen op het proefschrift: 'Voorbij een goddelijk perspectief in de studie van gender en religie'. Momenteel werkt zij als postdoctorale onderzoeker van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen aan de Universiteit Gent.

**Anne-Claire Mulder** (1956) is theologe en verbonden aan de Theologische Universiteit Kampen en redacteur van het *Tijdschrift voor Genderstudies*.

### **Kosten/aanmelden**

Abonnees betalen €5, niet-abonnees €12,50. Aanmelding door overmaking van het verschuldigde bedrag op rekening SWP-Projecten, Amsterdam: rekeningnummer 47.30.47.985 onder vermelding van Genderlezing en naam van de deelnemer(s).

### **Informatie**

Voor meer inhoudelijk informatie kunt u mailen met [acmulder@jgac.xs4all.nl](mailto:acmulder@jgac.xs4all.nl).

Voor organisatorische informatie kunt u mailen naar [respond@logacom.nl](mailto:respond@logacom.nl).